

POSTANOWIENIE

27 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 27 marca 2025 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa S.M. i K.M.

przeciwko B. S.A. w W.

o ustalenie,

na skutek skargi kasacyjnej B. S.A. w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 29 marca 2023 r., I ACa 2078/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od B. S.A. w W. solidarnie na rzecz S.M. i K.M. 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia zobowiązanemu.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 19 lipca 2022 r., XII C 897/18, Sąd Okręgowy we Wrocławiu ustalił nieważność umowy kredytu zawartej w dniu 26 kwietnia 2008 r. między powodowymi kredytobiorcami a pozwanym bankiem.

Wyrokiem z 29 marca 2023 r., I ACa 2078/22, Sąd Apelacyjny we Wrocławiu oddalił apelację pozwanego banku. Sąd w całości podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji co do nieważności umowy zawartej pomiędzy stronami, na skutek uznania postanowień umowy kredytowej dotyczących przeliczania kredytu i

rat, za klauzule abuzywne. Postanowienia umowy nie były indywidualnie uzgodnione, okoliczność przeciwna nie została przez stronę pozwaną wykazana, a to na niej spoczywał ciężar dowodu w tym zakresie. Kwestionowana w sprawie klauzula indeksacyjna określała główne świadczenia w umowie stron, jednak pozwany nie przedstawił w sposób przejrzysty, obiektywny i jednoznaczny konkretnego działania mechanizmu wymiany waluty obcej, tak by powodowie byli w stanie samodzielnie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające z umowy konsekwencje ekonomiczne. Postanowienia umowy miały charakter abuzywny, gdyż pozostawiały pozwanemu bankowi pozbawioną kontroli ze strony powodów swobodę i dowolność w kształtowaniu rozmiaru ich świadczenia poprzez blankietowe określenie w umowie sposobu kształtowania kursów walut mających zastosowanie do umowy. Dodatkowo Sąd wskazał, że bank nie zrealizował swojego obowiązku informacyjnego, tymczasem wprowadzenie do umowy kredytowej zawieranej na wiele lat, stanowiącej istotne obciążenie finansowe dla konsumentów, mechanizmu działania ryzyka kursowego, wymagało szczególnej staranności Banku. W ocenie Sądu Apelacyjnego prawidłowe były także rozważania Sądu I instancji co do wpływu abuzywności na byt i charakter kwestionowanej umowy. Usunięcie abuzywnych klauzul indeksacyjnych spowodowałoby nie tylko zniesienie mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również - pośrednio - zaniknięcie ryzyka kursowego, które jest związane bezpośrednio z indeksacją kredytu do waluty. Zaś po wyeliminowaniu abuzywnych postanowień odnoszących się do kursu walutowego nie byłoby możliwe ustalenie świadczenia konsumenta. Postulat apelującego Banku utrzymania umowy i skorzystania w miejsce kursu stosowanego przez Bank ze średniego kursu NBP nie zasługiwał na uwzględnienie jako sprzeczny z celem dyrektywy 93/13. Sąd Apelacyjny podkreślił także, że powodowie mieli interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie, skoro dochodzili swego żądania w toku realizacji umowy, w celu uchylenia niepewności co do tego, czy umowa ta jest dla nich wiążąca.

Pozwany bank zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną i wniósł o jej przyjęcie do rozpoznania ze względu na zagadnienie prawne: czy w kontekście orzecznictwa TSUE (tj. wyroku z 14 marca 2019 r., C-118/17,

z 2 września 2021 r., C-932/19, z 20 września 2018 r., C-51/17, z 26 marca 2019 r., C-70/17) stwierdzającego możliwość zastosowania w miejsce podlegających eliminacji nieuczciwych warunków umownych przepisów dyspozytywnych, które weszły w życie po zawarciu umowy kredytu, dopuszczalne jest odwołanie się do art. 358 § 1 i 2 k.c. w wersji znowelizowanej ustawą o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz ustawy - Prawo dewizowe z dnia 23 października 2008 r. (Dz.U. Nr 228, poz. 1506), obowiązującej od dnia 24.01.2009 r. w przypadku umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej zawartej przed tą datą, z której wyrugowaniu podlegają abuzywne postanowienia dotyczące indeksacji kredytu do tej waluty (z zachowaniem dodatkowych warunków wynikających z orzecznictwa TSUE a dotyczących skutków upadku umowy dla konsumenta oraz znaczenia jego woli dla przyjęcia takiego skutku, co jednak jest odrębnym zagadnieniem).

Jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pozwany bank wskazał również, że w sprawie zachodzi potrzeba wykładni:

1) Art. 189 k.p.c. w kontekście występujących w orzecznictwie rozbieżności, jako że pomimo ukształtowanej linii orzeczniczej na tle sporów sądowych dotyczących kredytów indeksowanych do franka szwajcarskiego zauważalne jest odejście od ugruntowanego już stanowiska i na nowo wymaga rozstrzygnięcia kwestia, czy kredytobiorcy posiadają interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy, w przypadku gdy przysługuje im dalej idące roszczenie o zapłatę.

2) Art. 385² k.c. w kontekście umów kredytów indeksowanych do waluty obcej, w szczególności do CHF, tj. rozstrzygnięcie, czy art. 385² k.c. należy wyklądać w ten sposób, że zakres obowiązku informacyjnego banku wobec kredytobiorcy w zakresie ryzyka kursowego związanego z umową kredytu indeksowanego do waluty obcej należy oceniać z uwzględnieniem wymogów prawnych (albo ich braku) oraz rekomendacji organów nadzoru bankowego, obowiązujących wówczas w tym zakresie, czy też dopuszczalne i prawidłowe jest obarczanie obecnie banku niespełnieniem bliżej nieokreślonych obowiązków informacyjnych, nie znajdujących podstawy prawnej, czy dopuszczalne i prawidłowe jest zakwestionowanie przez sąd należytego spełnienia przez bank wobec kredytobiorców obowiązku informacyjnego przed zawarciem umowy kredytu, poprzez posłużenie się w tym zakresie zwrotami

ogólnikowymi, z których nie wynikają konkretne kryteria realizacji przedmiotowego obowiązku.

3) Art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w kontekście sporów sądowych dotyczących kredytów indeksowanych do franka szwajcarskiego i związanego z tym pojęcia zakresu ewentualnej abuzywności postanowień dotyczących indeksacji. Odpowiedzi wymaga pytanie, czy sąd uznając za abuzywne postanowienia umowne powinien określić w sposób konkretny zakres tej abuzywności, tj. wskazać na konkretne postanowienia rozumiane jak normy prawne, reguły postępowania, a nie jednostki redakcyjne, a ponadto czy powinien uzasadnić przyjęty zakres abuzywności, w szczególności: dlaczego uważa za zasadną i konieczną eliminację całego mechanizmu indeksacji.

4) Art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe w kontekście wątpliwości pojawiających się w rozstrzygnięciach sądów dotyczących roszczeń wywodzonych z kredytów indeksowanych do CHF co do charakteru postanowień określających mechanizm indeksacji kredytu do CHF. Odpowiedzi wymaga w szczególności pytanie, czy postanowienia określające zasadę i sposób indeksacji kredytu do CHF mają charakter uboczny i kształtują jedynie dodatkowy mechanizm wykonania umowy czy też dotyczą głównych świadczeń stron, a w tym drugim przypadku, jak należy rozumieć przedmiotowe pojęcie i czy postanowienia określające główne świadczenia stron są tożsame z postanowieniami określającymi elementy przedmiotowo istotne umowy.

5) Art. 353¹ k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo Bankowe w zw. z art. 58 § 1 k.c. w kontekście oceny czy postanowienia dotyczących indeksacji stanowią o naturze kredytu indeksowanego do CHF przez co ich ewentualna abuzywność powoduje podważenie (istoty) nawiązywanej więzi prawnej czy też prawidłowe jest rozumienie ustawowej przesłanki „właściwości (natury) stosunku prawnego” w sposób wąski i odniesienie jej do elementów przedmiotowo istotnych umowy kredytu.

Kredytobiorcy złożyli odpowiedź na skargę kasacyjną, w której wniesli o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W odniesieniu przesłanek wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania należy zauważyć, że skutkiem podniesienia zagadnienia prawnego czy potrzeby wykładni może być przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania tylko pod warunkiem, że przynajmniej jedno z możliwych rozwiązań tych problemów prowadzi do zasadności skargi kasacyjnej. Nie można przyjąć skargi do rozpoznania, jeżeli podlegałaby ona oddaleniu niezależnie od odpowiedzi na postawione problemy prawne czy interpretacyjne. Zarówno przedmiot tych problemów i argumentacja sformułowana przez bank nie przemawiają w niniejszej sprawie za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Należy zauważyć, że uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasady prawnej podniesiono tezy, iż:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.s.n.), uniemożliwiają przyjęcie skargi kasacyjnej, gdyż wykluczają trwanie stosunku prawnego po usunięciu z treści umowy źródła kursu walutowego. W celu uwzględnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący musiałby zakwestionować tezę Sądu drugiej instancji o nieuczciwym charakterze przeliczników walutowych ustanowionych w umowie lub zakwalifikowaniu umowy jako umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. W orzecznictwie jest utrwalona teza o niedopuszczalności stosowania kursów walutowych ogłaszanych jednostronnie przez bank.

Kurs walut obcych ogłaszany przez bank na podstawie art. 111 ust. 1 pkt 4 pr.bank. wiąże klientów banku przy dokonywaniu z bankiem czynności prawnych

w okresie od ogłoszenia kursu do ogłoszenia nowego kursu. Istotne jest tu jednak to, iż nie można umową zbindzić konsumenta kursami, które dopiero zostanę ogłoszone, a orzecznictwo jednolicie uznaje takie zbindzanie przyszłym kursem za niedozwolone. Postanowienie o odesłaniu do tabeli kursowej banku, jako współokreślające wysokość pozostałego do spłaty zadłużenia, czyli główne świadczenie kredytobiorcy, co do zasady nie podlega ocenie w świetle art. 385¹ § 1 k.c., lecz tylko pod warunkiem, że postanowienie to zostało sformułowane w sposób jednoznaczny. Utrwalona jest rozszerzająca wykładnia tego warunku jako obejmującego nie tylko tekst warunku (jest jasne, co znaczy stosowanie kursu ogłoszonego przez bank), lecz także mechanizm działania tego warunku. Aby odesłanie było dozwolone, w umowie musiałyby zostać zawarte szczegółowe zasady ustalania kursu tak, aby kredytobiorca sam mógł obliczyć ten kurs w danej chwili.

Problemów prawnych nie budzi też to – wobec treści art. 385¹ § 1 i 2 k.c. – które postanowienia charakterystyczne dla umów kredytów indeksowanych do franka szwajcarskiego są abuzywne, tj. tylko klauzula kursowa czy także klauzula ryzyka walutowego. Skoro będąc zbindzanym uchwałą SN z 25 kwietnia 2024 r. Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie nie mógł uznać umowy kredytu za ważną, bezprzedmiotowe jest rozważanie abuzywności części umowy w postaci mechanizmu indeksacji.

Nie budzi wątpliwości, że dopóki umowa nie zostanie wykonana w całości, strona umowy na podstawie art. 189 k.p.c. ma interes prawny w ustaleniu nieważności umowy, nawet jeśli może już dochodzić zwrotu już spełnionych świadczeń.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ k.p.c. oddalił wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania.

Na podstawie art. 98 k.p.c. powodowi przysługuje od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

(L.W.)

[a.]